

Skräppa i betesvallen, ett ökande problem. Foto: Erik Köpmans.

Ur innehållet

Hur bra är rörsvingel?: sid 3

Lyckat bygge i Enånger: sid 4-5

Tälthall för får: sid 6-7

Skräppan – en överlevare: sid 8

3 frågor till Ann-Marie Dock Gustavsson

regional rådgivare, växtodling och
biologisk mångfald, Jordbruksverket

Foto: Peder Waern.

Vad är egentligen ekosystemtjänster?

- Det är tjänster som ekosystem kan leverera. Några exempel är pollinering eller naturliga fiender till skadegörare och vilt. Det finns också ekosystemtjänster i en större skala som lantbruket är beroende av, till exempel vattenrening och cirkulation av växtnäring. För att cirkulationen av växtnäring ska fungera behövs mikroorganismer som kan bryta ner växtrester, stallgödsel och annat organiskt material.

Hur gynnar man lantbrukets ekosystemtjänster?

- Genom att undvika att använda kemiska bekämpningsmedel gynnas humlor, bin och naturliga fiender till skadegörare. Jordlöpare, blomflugor, nyckelpigor och spindlar äter stora mängder bladlöss och de finns på plats när ett angrepp kommer.

- Vallodling ger möjlighet för nyttoinsekter att övervintra. Tyvärr kan även skadedjur övervintra i vallen, som t.ex. glasvingade ängsstriten som sprider dvärgskottssjuka till havre. Vallen gynnar också fåglar och vilt, men tidig slåtter kan vara ett hot mot fågelbon och ungar.

- Spara sälgen. Hanblommor av sälger ger tidig tillgång till pollen på våren till bin och humlor när de börjar söka föda. Om de första individerna får gott om pollen till sina larver blir samhällena större och pollineringen blir bättre under säsongen.

- Värna och vårda markstrukturen. Vallodling, stallgödsel och varsam körning gynnar en god markbiologi. Maskarna trivs, liksom andra marklevande djur och mikroorganismer som bryter ner organiskt material och levererar växtnäring till markvätskan och grödorna. Undvik därför markpackning och tänk på att all jordbearbetning påverkar markstruktur och markorganismer.

Hur ser växtföljden ut för bästa ogräseffekt?

- Det beror på. Det är inte alltid möjligt att ha en perfekt växtföljd. Det finns mycket som begränsar möjligheterna att odla olika grödor. En balanserad växtföljd innehåller grödor med olika egenskaper så att man inte ensidigt gynnar ogräs och andra skadegörare. En långliggande vall gynnar skräppor medan ensidig odling av stråsåd gynnar åkertistel. Skräppans pårot är känslig för plöjning medan åkertis-

teln är känslig för upprepade avslagning och konkurrens från en vall.

Ett exempel på en "ogräsövänlig" växtföljd är: Vårsåd med insädd – två eller tre års vall – tidigt vallbrott med jordbearbetning och om möjligt höstsåd – hackgröda. Men, det är inte många gårdar som kan odla enligt denna modell. Många har inte möjlighet att odla en hackgröda eller ligger i ett område där det inte är möjligt att odla en höstsådd gröda. Man kommer en bit på vägen om man i en valldominerad växtföljd kan lägga in två års öppet bruk så att man jordbearbetar två höstar efter varandra. Detta hämmar skräpporna. Tyvärr har skräpporna en hög produktion av frön som kan leva länge i jorden och jordbearbetningen måste följas upp med andra åtgärder för att hindra skräpporna att producera frön. En möjlig växtföljd blir då helsäd med insädd – två eller tre års vall – tidigt vallbrott som ger tid till jordbearbetning – vårsåd med jordbearbetning efter skörd.

Kontakt:

Ann-Marie Dock Gustavsson
Jordbruksverket,
Rådgivningsenhet norr
Telefon: 018-66 18 21, 070-31 32 954
Ann-marie.dock-gustavsson@jordbruksverket.se

EKObruk

Tidningen är ett samarbetsprojekt inom Landsbygdsprogrammet för jordbruket i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Jämtland, Gävleborg och Dalarna. Tidningen finansieras gemensamt av Sverige och EU. Den utkommer med fyra nummer per år och vänder sig till dig som är intresserad av ekologiskt lantbruk. Detta nummer sänds till alla som sänt in SAM-ansökan 2011.

Kostnadsfri prenumeration kan beställas hos Gun Bernes, postadress se nedan, eller via e-post gun.bernes@slu.se

Address: Ekobruk Norr, SLU/NJV, 901 83 Umeå

Ansvarig utgivare: Mats Hindström, Länsstyrelsen Gävleborg, 026-17 11 33

Grafisk form: DietmarDesign

Tryck: Elanders Sverige AB

Redaktionskommitté:

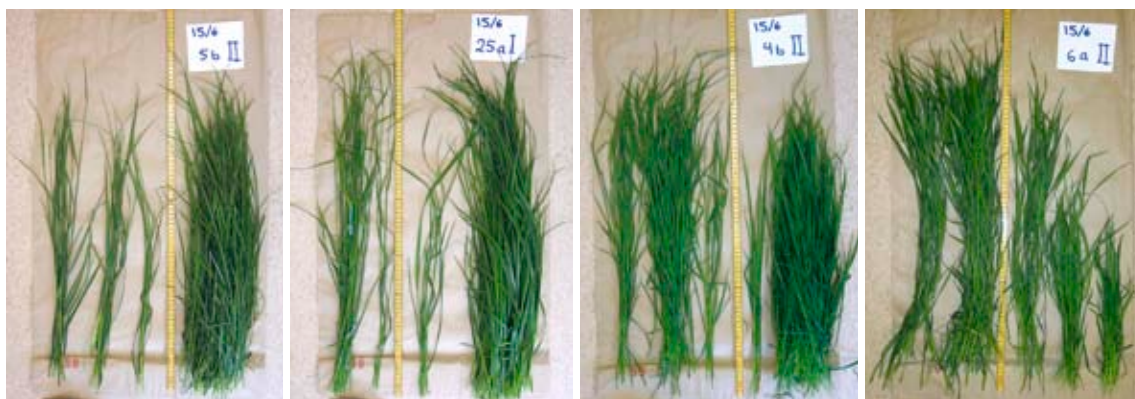
Gun Bernes, SLU, 090-786 87 44
Berit Löfgren, Länsstyrelsen Gävleborg, 026-17 11 36
Kristina Homman, Länsstyrelsen Dalarna, 023-818 29
Agneta Andersson, Länsstyrelsen Jämtland, 063-14 60 48
Anna Tjell, Länsstyrelsen Västernorrland, 0611-34 90 12
Per-Göran Persson, Länsstyrelsen Västerbotten, 090-10 82 55

Hur bra är rörsvingel?

– resultat från en pilotstudie

Rörsvingeln odlades i Sverige fram till 1920-talet men försvann nästan helt för att den ansågs vass och osmaklig. Nu har växtförädlingen tagit fram nya sorter och arten har åter blivit intressant på grund av hög avkastning och tålighet. Men hur är näringsvärdet hos de nya sorterna? För att ta reda på det har länsstyrelserna i norra Sverige finansierat en mindre studie som genomfördes sommaren 2010.

Från vänster ses Kora, Swaj, Kasper och Grindstad vid första skörd uppdelade på olika utvecklingsstadier. Bladstadiet finns längst till höger i varje bild. De övriga stadierna har strån. Foto: Cecilia Nilsson.

Hög avkastningspotential

De sorter av rörsvingel som finns i sortprovning i norra Sverige idag är Kora som har testats sedan 2008 och Swaj som finns med från förstaårs-vallen 2010. Rörsvingeln liknar ängs-svingeln till utseendet, men den har längre och bredare blad med kraftigare och strävare lister och en sträv bladslida. Kora är något mjukare och mindre än Swaj, men båda är kraftigare och ”segare” än ängssvingeln.

Båda sorterna har gett ungefär samma totalskörd som timotejsorten Grindstad, visserligen med lägre avkastning i första skörd men kompenserat av en hög återväxt. Också jämfört med ängssvingeln Kasper har rörsvinglarna haft högre totalskörd på grund av sin stora återväxtförmåga.

Rörsvingeln lägger ned stor kraft på att bygga upp ett rotsystem som gör att den tål både torra och våta förhållanden. Det medför att Kora hade lägre skörd än Grindstad och ungefär samma skörd som Kasper i vall 1. Siffrorna för Swaj är ännu osäkra. Under det andra vallåret kommer rörsvingeln till sin fulla rätt, i sortförsöken gav då Kora cirka 25 % större totalskörd än ängssvingelsorten Kasper.

Pilotstudie

Syftet med vår studie var att undersöka hur rörsvingelns näringsvärde

förändras med tiden och om kvaliteten påverkas av utvecklingsstadiet. Provrutor klipptes i befintliga bestånd vid SLUs forskningsstation Röbbäcksdalen i Umeå. I vall 1 jämfördes Swaj med Kasper och i vall 2 jämfördes Kora med Kasper och Grindstad.

Tidighet i första skörd

Under den studerade säsongen nådde de första skotten utvecklingsstadiet axansvällning samtidigt för både timotejen och svinglarna. Det var lite ovanligt eftersom ängssvingel ofta brukar få vippor tidigare än timotej. Det här året stannade ca 50 viktsprocent av grödan kvar i bladstadiet hos Kasper, jämfört med 77 viktsprocent hos Kora och 69 hos Swaj. Hos timotejen stannade bara 2 viktsprocent kvar i bladstadiet, vilket var förväntat, då timotej går snabbare upp i strå. Detta innebar att svinglarna hade cirka 0,2 MJ/kg ts högre energihalt än Grindstad om man skördade alla vid samma tillfälle.

Tidighet i återväxten

Rörsvingel och ängssvingel behöver kyla för att bilda strån. Därför fanns det i stort sett inga strån med noder i återväxten hos svinglarna, medan ca 90 viktsprocent av Grindstads skörd bestod av strån med noder.

I vall 1 var Swaj och Kasper relativt lika vid 11 MJ/kg ts, men sedan minskade energihalten snabbare hos Swaj. I vall 2 kom Kasper och Grindstad ner till 11 MJ/kg ts ungefär samtidigt, medan Kora hade en något lägre energihalt (0,3 MJ/kg ts). Svinglarna lade sig ganska tidigt i återväxten, vilket gjorde resultaten lite svårtolkade.

Slutsatser

Pilotstudien visade att rörsvinglarna är intressanta att undersöka vidare. Det här året hade de provade rörsvingelsorterna Kora och Swaj vid samma skördetidpunkt:

- ungefär samma energihalt som Kasper i första skörd.
- något lägre energihalt än Kasper i återväxten (lite ”spretiga” resultat på grund av liggvall).
- högre totalskörd än Kasper.
- tjockare, strävare och längre blad än Kasper.

Rörsvingel lägger sig lätt i återväxten (liksom ängssvingel), vilket kan försämra både den näringsmässiga och den hygieniska kvaliteten. Det gör att både rörsvingel och ängssvingel passar bäst i ett treskördesystem.

Cecilia Nilsson och Anne-Maj Gustavsson, SLU, Institutionen för norrländsk jordbruksvetenskap

Jag vill bygga som Per Collin!

Fråga mjölkbönder hur de vill bygga sin mjölkladugård och du får lika många svar som lantbrukare du frågat. I Gävleborg blir svaret nu mer samstämmigt: - Jag vill bygga som Per Collin.

Vem är Per och hur har han byggt sin nya mjölkladugård, den som så många vill kopiera? Jag besöker honom en dag i januari. Han har precis kommit hem från två veckors semester i Thailand.

Far och dotter är nöjda med sin ladugård.

ranger på långt håll när det är ledigt vid roboten. Då går de med bestämda och raska steg för att bli mjölkade.

Utfodring

Per har valt att sätta in en bandfoderfordelare som han är mycket nöjd med. En gång om dagen blandas fullfoder som sedan utfodras var tredje timme. Fullfoderblandningen motsvarar 25 kg mjölkavkastning, resten av kraftfodret får korna i roboten. Maxgivan där är 8 kg.

Gården har 128 ha jordbruksmark. 85 ha skördas som ensilage i ensilagekorv. Per önskar att det funnes någon lantbrukare i närheten som han kunde samarbeta och få skriva kontrakt med, någon som skulle kunna leverera ekologisk spannmål till hans mjölkkor.

Seminerar själva

Det är tre som arbetar på gården. Förutom Per på heltid så jobbar dottern Anna och grannen Jenny 50 % var. Både Jenny och Per seminarer själva. Tanken är att även Anna ska gå kursen i djurägarsemin.

- Genom att seminarer själv får du ett helt annat intresse för arbetet, säger Per. Man blir mer intresserad av att titta efter brunster och seminarer i rätt tid. Planeringen av vilka tjurar som ska användas är också mycket roligare nu. Resultatet har varit glädjande.

Kalvarna

Kalvarna är placerade bakom roboten för att locka korna. De nyfödda går tillsammans med sin mamma i

Hela gården brann

2007 brann hela Pers gård i Enånger ner till grunden med två bostadshus, ladugård och loge. Alla byggnader var hopbyggda som en klassisk hälsingegård. Ingen människa skadades i branden som troligtvis startades i vedpannan. Korna hade veckan innan släppts ut till ett sambete och kalvarna räddades. Endast en amko strök med. Mitt i denna katastrof fanns ett försäkringsskydd för produktionsbortfall i hela tre år. Detta gjorde att Per kunde planera för sitt nya bygge i lugn och ro.

Ny ladugård

I den nerbrunna ladugården fanns plats för 43 uppbundna mjölkkor i kortbås i konventionell produktion. Per åkte runt på många gårdar för att få inspiration till hur den nya ladugården skulle se ut. När han hade bestämt sig så blev den första investeringen en grävmaskin. Med

denna kunde mycket av grundjobbet genomföras i egen regi samtidigt som pengar sparades.

En ny ladugård med plats för 65 mjölkkor, 13 sinkor samt ungdjur stod klar 2010. Den hade kostat 6,25 miljoner kr att uppföra. Mjölkkorna har tre rader med liggbås med tjocka gummimattor och spån som strö. Vid foderbordet är det pinnfront. Det finns öppningsbara ljusgenomsläppliga ventilationsluckor efter sidorna och ladugården känns ljus och öppen med bra ventilation.

Alla djur finns under samma tak och det tycker Per är en stor fördel. Med alla djur tillsammans upplever Per att han har bättre koll på djurhälsa och brunster. Djuren behöver inte byta miljö när de flyttas och det behövs bara ett utfodringssystem till alla.

Valet av robot föll på en Lely eftersom Per ville ha fri kotrafik. Det fungerar mycket bra. Kor med låg

Mjölkkor till vänster, ungdjur och sinkor till höger. Bandfoderfordelare över foderbordet.

I närheten av mjölkningsroboten finns kalvar upp till 2 månaders ålder i gruppbox med kalvamma.

tre dagar. Det tänker Per fortsätta med fast regeln är borttagen från KRAV. Kalvarna går sedan i gruppbox med kalvamma. Eftersom kalvarna ska ha mjölk i 12 veckor enligt KRAV:s regelverk så har Per valt att dela upp dem i två grupper, 0-2 månader och äldre. Han tycker att åldersskillnaden blir för stor annars. En kalvamma ska klara 15 kalvar men Per har bara 7 kalvar i varje grupp.

- Det fungerar bäst om det inte blir för trångt, säger han.

- Och rengöringen av kalvammen är viktig för hälsan, poängterar dottern Anna.

Betesdriften

Eftersom Länsstyrelsen i Gävleborg och Dalarnas län i sommar kommer att kontrollera betesdriften på mjölgårdar i länen passar vi på att fråga Per hur han tycker att betesdriften fungerar på gården. Per har ju fri koftrafik men han har en grind som styr korna ut på betet från roboten. Det finns gott om bete runt ladugården och korna tycker om att vara ute så det är inget problem att få korna att äta minst 6 kg ts som KRAV kräver. Eftersom det är nära till betena så får korna inget vatten ute. Det är något färre besök i roboten under betesperioden, ca 2,4 mot 2,9 under stallperioden.

Milko eller Arla?

I samband med nybyggnationen valde Per att gå över till ekologisk produktion och bli KRAV-ansluten.

Vid den tidpunkten var han med i Milko och påbörjade sin karensperiod där. Men i slutet av 2010 gick Per tillsammans med ett antal andra mjölkbönder i Hälsingland över till Arla. Han fick då betala tillbaka pristillägget han hade fått för karensmjölken till Milko. Bytet till Arla är han nöjd med idag. Tiden innan Milkos fusion med Arla hade, ekonomiskt sett, varit en tung period med en nybyggd ladugård. Per har nu hela tiden fått bra betalt för sin ekologiska mjölk hos Arla. Men det var flera andra lantbrukare i länet som fick känna på den ekonomiska krisen i Milko när avräkningspriserna på mjölken sänktes.

Fler kor?

Jag avslutar besöket med att fråga Per om han har planer på att bygga ut så småningom?

- Nej, jag tycker det är alldeles lagom som det är nu, svarar Per.

Kanske är det en av anledningarna till att många vill bygga som Per Collin. 70 kor är överblickbart. En ny fin ladugård med alla djur i samma byggnad skapar enkla och effektiva arbetsrutiner i en trevlig arbetsmiljö. En robot som sköter mjölkningen, en ekologisk gård med fungerande kretslopp och en kointresserad dotter. Kan det bli så mycket bättre?

Text och foto: Petra Forsmark
026-171208
petra.forsmark@lansstyrelsen.se

KURSAKTUELLT

Kursdag i ekologisk potatisproduktion

Hos familjen Wålstedt i Dala Floda **den 22 mars kl 9.30- ca 15.00**. Under dagen kommer vi att diskutera aktuella odlingsfrågor och utbyta erfarenheter kring växtföljdens inverkan på växtnäring, skadegörare och ogräs, gödslingsstrategier och dess påverkan på skörd och kvalitet, sortval, stjälbakterier, kvalitet och marknad.

Medverkar gör Åsa Rölin, potatisrådgivare, Hushållningssällskapet Skaraborg.

Kostnad: 400 kr/företag (faktureras i efterskott). Lunch och fika fm+em kostar 150 kr/person (betalas på plats).

Anmälan senast 16 mars till www.kompass.lrf.se med kurskod 15335 eller Kristina Homman, kristina.homman@lansstyrelsen.se tel 023-818 29

Ekologisk bärodling den 30 mars

Med Kirsten Jensen, rådgivare i ekologisk bärodling, Länsstyrelsen Västra Götaland. Mer information kommer på www.gronanavet.se

Anmälan senast 19 mars till Gröna Navet, tel 090-16 41 83 eller gronanavet@umea.se

Om du behöver rådgivning om ekologisk produktion

Kontakta Länsstyrelsen i ditt län

Gävleborg:

Petra Forsmark, 026-17 12 08
Shan Solivan, 026-17 11 27

Dalarna:

Kristina Homman, 023-818 29
Erik Köpmans, 023-818 35

Tälthall till får och getter på Torsta gårdsbruk

Tälthall blev lösningen då fåren och getterna behövde nya stallar på Torsta gårdsbruk i Ås. Det är bara fördelar med att får och getter nu finns i anslutning till ladugården och naturbruksgymnasiets undervisningssalar, berättar Per Erik Nemby, driftledare. Arrendet av byggnaderna på utgården Trättgårde, två kilometer från brukningscentrum, där djuren tidigare fanns, sades upp 2011 för att spara pengar och personal.

Utfodring sker utomhus i rundbalsäck.

- Vi funderade över olika alternativ att bygga om befintliga byggnader men hittade inget riktigt bra koncept, säger Per-Erik. Inom några år måste vi troligen bygga om även ladugården och vi ville inte bygga fast oss, så tälthall framstod så småningom som den bästa lösningen. En tälthall går att flytta, använda till annat eller sälja och få tillbaka en stor del av utlägggen om vi så småningom inte behöver den till fårhus.

Prövad i vårt klimat

Tälthallen, som i grunden är en vanlig lagerhall 10 x 15 meter, är inköpt från Hallbyggarna och är beprövad i vårt klimat både beträffande kyla, snömassor och vindhastigheter. Det var inga som helst problem under stormen Dagmar som drog fram i

julhelgen. En motsvarande hall har också provats som fårhus under några år av en annan fårägare här i Östersundstrakten och Per Erik Nemby har fått goda råd därifrån. För att den ska smälta in i gårdsmiljön har man valt en röd tältduk som går bra ihop med övriga byggnader som är målade med Falu rödfärg. Taket på tälthallen är vitt och släpper igenom ljus, vilket gör det trivsamt både för djur och människor. Ventilationen består av vindnät i bägge gavlarna.

Hjälp vid monteringen

Denna hall, dvs stålkonstruktion och tältduk, kostade 123 000 kr i inköp. Om man väljer att ha port bara i ena gaveln kommer man ner ca 10 000 kr i pris. Till detta kommer markarbe-

ten med uppgrusad yta där man använt eget material och arbete. Dessutom köpte man hjälp från säljaren vid själva monteringen av tälthallen, motsvarande en dags jobb - en viktig garanti för att försäkringen ska gälla. Det är otroligt viktigt hur man spänner själva duken för att den inte ska riskera att blåsa sönder. El och vatten grävdes fram från ladugården till hallen och tillsammans med installationen kostade det 54 000 kr. I ett tidigt skede tog man in offerter från flera firmor, något som är bra även för den som inte är offentlig upphandlare.

Använt gamla inredningen

Från gamla fårhuset har man flyttat med vattenkoppar, lösa grindar, foderbord mm. Ny är inspektions-

Fåren och getterna har var sin del av hallen med utgång till rastfålla vid respektive gavel.

Sargen skyddar tältduken från djuren.

Tälthallen är placerad i anslutning till ladugården.

gången med extra många dörrar mot ytan där djuren går för att slippa klättrande över grindar. Gången kan även användas som sorteringsfålla vid behov. En sarg av plywood skyddar tältduken från djuren. Det är förberett för att installera flera vattenkoppar för att underlätta arbetet vid bl a lamningen. Det finns också möjlighet att bygga tillfälliga separata boxar för djur som behöver hållas för sig.

Hallen är idag avdelad i två delar med separata rastfällor. Fåren hål-

ler till i den ena delen av hallen och getterna, tillsammans med två baggar, i den andra. Rastfällorna är placerade en bit från tältduken, dels för att fåren inte ska skada den, men också för att ev snöras ska få plats invid tälthallen utan att djuren ser det som en klättringsram för att ta sig upp på taket.

Utfodringen sker med rundbal ute i respektive rastfålla. Hos fåren har man ställt in ett extra foderbord för att kunna ge kraftfoder inför lamning och digivning. Halm körs in via gavelporten.

Det finns ett separat utrymme i anslutning till ladugården där man kan hålla till med klippningen eller ordna karantän för nyinköpta djur.

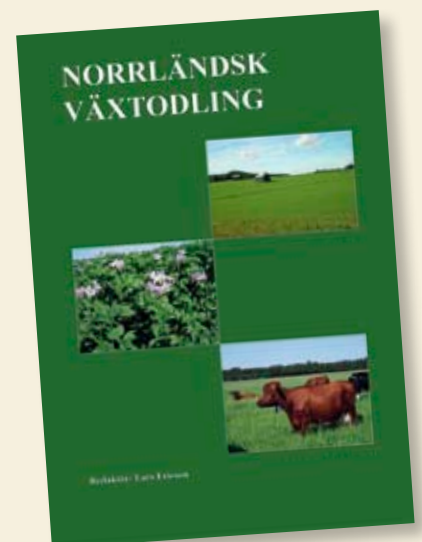
Bra för elever och djurskötare

Att skolans alla djur finns samlade inom ett begränsat område och i närheten av övrig undervisning är fantastiskt bra. Det gör stor skillnad för eleverna som nu lätt kan gå ifrån lektionen ”när det händer något i fårhuset” t ex under lamningsperioden. Mycket bra också för djurskötseln. Ordinarie personal för mjölkarna kan ha tillsyn och skötsel av fåren och getterna.

Text och foto: Agneta Andersson
Länsstyrelsen Jämtland

Norrländsk växtodling

Det är många som har fått den senaste upplagan av Norrländsk växtodling (2011) i brevlådan. För er som inte fått det går det bra att läsa den på internet, eller ladda ned valda delar. Du hittar skriften på www.slu.se/njv under Publikationer, en bit ned i listan. Där finns också mallar för beräkning av gödsling till olika grödor.

Fakta

Torsta gårdsbruk ingår som en del i naturbruksgymnasiet. All produktion är KRAV-certifierad. Odlad areal 180 ha. Antalet mjölkkor är ca 55, SRB och holstein samt några fjällras. Det finns 14 getter av svensk lantras samt 30-35 tackor och en bagge av rasen jämtlandsfår plus en merinobagge. Fåren ingår i ett projekt med produktion av finfibrig ull. Lamning sker i mars och lammslakt på hösten på slakteriet i Hammerdal. ”Grannens chark” köper köttet och säljer det vidare, förutom det som skolans kök tar återtag på. Skinnen skickas på beredning och säljs på skolan.

Skräppa – en överlevare som ökar i betydelse

Vänta inte med åtgärder om skräppan ökar, fundera ut en strategi direkt. Strategin måste innehålla flera åtgärder om skräppan ska kunna bemästras. Detta var några av slutsatserna på den kursdag som Länsstyrelsen Dalarna ordnade i slutet av förra året.

Många upplever skräppan som ett stort och ökande problem i både ekologisk och konventionell odling. Skräppan är en överlevare som sprids både med frön och med nya skott från pålrotten.

Varför ökar då skräppan? En orsak kan vara att förr odlade de flesta både vall och spannmål men nu är specialiseringen större och växtföljderna blir sämre. Det är också färre lantbrukare som ska ha koll på större arealer nu. Blötare höstar och dräneringar i sämre skick kan också vara en orsak då skräppan har förmåga att klara både perioder av stående vatten och perioder av torka.

Erfarenheter från Våmhus

Eva Karlsson, mjölkproducent i Våmhus utanför Mora berättade om det arbete hon lagt på att bekämpa skräppa på sin gård. En åtgärd som Eva provat är att försöka ha ett extra år med öppet bruk innan vallarna sås in på nytt, vilket har gett effekt. Hon har även provat att så råg vilket också gav bra effekt mot skräpporna. Rågen skuggar effektivt och skräpporna höll sig kvar nära marken och blev försvagade. Eva beskrev också vilken oerhörd anpassningsförmåga skräppan har. Den kan vid behov sätta frö som väldigt låg planta och bitar av pålrotten behöver bara lite jordkontakt för att skjuta nya skott.

Fakta om skräpporna

Ann-Marie Dock Gustavsson på Jordbruksverket och Bodil Frankow-Lindberg, Sveriges lantbruksuniversitet berättade vad rådgivningen och forskningen säger om möjligheterna att

minska skräppan i våra åkrar. Först måste man veta hur skräppan fungerar.

- Skräppans frö kan vara groningsdugliga redan 14 dagar efter att blomningen har börjat.
- Fröna kan överleva i marken i decennier.
- Ju blötare ensilage desto färre skräppafrön överlever. Frön i hö klarar sig bäst.
- Groningsförmågan hos fröna minskar vid passage genom djuren men många frön överlever. Fröna överlever i flytgödsel men dödas i väl brunnen kompost.
- Groningen stimuleras av ljus. De frön som ligger på markytan gror bäst.
- God vattentillgång stimulerar groningen.
- Fröplantan är känslig för rotkonkurrens.
- Skräppans pålrot är känslig för jordbearbetning.

En bra vall viktig

Skräppan trivs i luckiga vallar där roten kan utvecklas ifred. Prioritera vällen vid insådden. För att undvika att skada vällen ska inga djur släppas på bete under året då insådden görs och helst inte heller på förstaårsvallen. Putsa betesvallarna direkt efter att de betats så att plantorna inte står och fröar av sig. En tidig vallskörd missgynnar skräppan.

Ofta ser man uppslag av skräppor kring utfodringsplatser, där vällen blivit söndertrampad. Undvik därför tilläggsutfodring på andra vallar än de som ska brytas.

Växtföljden och andra åtgärder

Ett sätt att missgynna skräppan i växtföljder med mycket vall är att ha ett extra år med öppet bruk. Då får man ett år till att jordbearbeta och sönderdela plantorna. Att så en höstgröda kan vara bra. Lyckas höstsådden finns en gröda som redan på våren konkurrerar med skräppan.

Efter en bra dag med många diskussioner fick Ann-Marie och Bodil sammanfatta de viktigaste åtgärderna för att hålla skräppan tillbaka.

- Vänta inte med åtgärder om skräppan ökar.
- Det krävs flera åtgärder för att lyckas.
- Prioritera vällen vid vallinsådden.
- Var snäll mot vällen hela tiden, undvik t.ex. bete och körning vid blött väder.
- Tilläggsutfodring på vall ger skräppauppslag.
- Öka möjligheterna till höstbruk.

Text och foto: Erik Köpmans,
Länsstyrelsen Dalarna